

Sygn. akt IV CSK 737/19

POSTANOWIENIE

Dnia 25 września 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Agnieszka Piotrowska

w sprawie z powództwa K. W.
przeciwko Skarbowi Państwa - Sądowi Rejonowemu w E.
o zapłatę,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 25 września 2020 r.,
na skutek skargi kasacyjnej strony pozwanej
od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 21 listopada 2018 r., sygn. akt I ACa (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Powód K. W., (urodzony w dniu 7 września 1997 r.) domagał się zasądzenia od pozwanego Skarbu Państwa - Sądu Rejonowego w E. kwoty 500.000 zł zadośćuczynienia za niesłuszne umieszczenie go w schronisku dla nieletnich. Wyrokiem z dnia 8 listopada 2017 r. Sąd Okręgowy w E. zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 50.000 zł, oddalając powództwo w pozostałej części. Wyrokiem z dnia 21 listopada 2018 r. Sąd Apelacyjny w [...] oddalił apelacje wniesione przez obie strony.

W związku ze skargą kasacyjną pozwanego od tego wyroku należy w pierwszym rzędzie przypomnieć, że skarga ta jest nadzwyczajnym środkiem

zaskarżenia przysługującym od prawomocnych orzeczeń sądu drugiej instancji, służącym ochronie interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni i stosowania prawa, wkład Sądu Najwyższego w rozwój orzecznictwa i prawa oraz eliminowanie z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu nieważnym lub orzeczeń oczywiście niezgodnych z prawem. Stosownie do 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania w razie wykazania przez stronę, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Z punktu widzenia funkcji oraz założeń skargi kasacyjnej jako nadzwyczajnego środka zaskarżenia, rolą „przedsądu” jest wstępna selekcja skarg pod kątem spełniania wymienionych wyżej kryteriów (przyczyn kasacyjnych) kwalifikujących skargę do jej przedstawienia Sądowi Najwyższemu w celu merytorycznego rozpoznania.

We wniosku o przyjęcie skargi pozwany wskazał, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne dotyczące kwestii, czy stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, jako przesłanka naprawienia szkody z art. 417¹ § 2 k.c., może wynikać z okoliczności, które zaistniały dopiero po wydaniu i uprawomocnieniu się tego orzeczenia.

W nawiązaniu do tak sformułowanej przyczyny kasacyjnej należy przypomnieć, że istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest problem nowy i dotychczas niewyjaśniony, dotyczący ważnego abstrakcyjnego zagadnienia jurydycznego, którego rozstrzygnięcie przez Sąd Najwyższy przy okazji rozpoznania skargi kasacyjnej przyczyni się do rozwoju prawa i orzecznictwa oraz będzie miało znaczenie nie tylko dla tej konkretnej, jednostkowej sprawy, ale także dla innych podobnych spraw. Skarżący powinien sformułować to zagadnienie w sposób przyjęty przy przedstawianiu Sądowi Najwyższemu przez sąd powszechny zagadnienia prawnego na podstawie art. 390 k.p.c., przedstawić pogłębiony wywód prawny uzasadniający zgłoszone wątpliwości, wykazać zasadność preferowanego sposobu jego rozstrzygnięcia, a także wadliwość rozwiązania przez Sąd drugiej instancji postawionego problemu prawnego w sposób rzutujący na wynik sprawy.

Sformułowane przez skarżącego zagadnienie nie spełnia przytoczonych wyżej wymagań. Sprawa dotyczy odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa za niesłuszne umieszczenie nieletniego wówczas powoda w schronisku dla nieletnich na podstawie postanowienia Sądu Rejonowego w E. z dnia 18 listopada 2013 r., wydanego w oparciu o art. 27 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 1654, dalej: „u.p.n.”). W schronisku dla nieletnich powód przebywał w okresie do dnia 14 kwietnia 2014 r. Po przeprowadzeniu postępowania dowodowego, Sąd Rejonowy w E. wyrokiem z dnia 10 czerwca 2016 r. uniewinnił powoda od zarzutu popełnienia opisanych w tym wyroku czynów karalnych.

W uchwale z dnia 11 stycznia 2018 r., III CZP 92/17 (OSNC 2019, nr 1, poz. 3), na którą powołał się także Sąd Apelacyjny w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że podstawę prawną zadośćuczynienia za niesłuszne umieszczenie nieletniego w schronisku dla nieletnich stanowią przepisy Kodeksu cywilnego o odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną wydaniem niezgodnego z prawem prawomocnego orzeczenia, interpretowane w zgodzie z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej i Konwencją o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284). Uchwała ta została podjęta w związku z zagadnieniem prawnym dotyczącym możliwości zastosowania przez sąd cywilny art. 552 § 4 k.p.k. jako podstawy odpowiedzialności odszkodowawczej za niezgodne z prawem umieszczenie nieletniego w schronisku dla nieletnich. W uzasadnieniu tej uchwały Sąd Najwyższy podniósł, że nie można zaakceptować nie tylko braku odpowiedzialności Skarbu Państwa za niesłuszne umieszczenie nieletniego w schronisku dla nieletnich, ale także odmiennej oceny skutków niezgodności z prawem niesłusznego umieszczenia nieletniego w schronisku dla nieletnich w porównaniu do oceny konsekwencji niesłusznego tymczasowego aresztowania. Nie ma także podstaw do uzależnienia przyznania przez sąd zadośćuczynienia za krzywdę w przypadku niesłusznego umieszczenia nieletniego w schronisku dla nieletnich od spełnienia przesłanek innych niż wynikające z art. 552 § 4 k.p.k. Zauważył, że ugruntowana wykładnia art. 552 § 4 k.p.k. (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 15 września 1999 r., I KZP 27/99, OSNKW 1999, nr 11-12, poz. 72), zgodnie z którą orzeczenie o tymczasowym

aresztowaniu uznaje się za niewątpliwie niesłuszne w rozumieniu tego przepisu nie tylko wtedy, gdy nastąpiło ono z naruszeniem właściwych przepisów dotyczących tego środka zabezpieczającego, ale także wtedy, gdy okazało się ono bezzasadne z punktu widzenia ostatecznego rozstrzygnięcia w przedmiocie odpowiedzialności karnej, jest uzasadniona szczególną ochroną wolności osobistej w płaszczyźnie konstytucyjnej i międzynarodowej (por. art. 41 Konstytucji RP oraz art. 5 ust. 1 i 5 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności) Sąd Najwyższy podkreślił, że prawnomiędzynarodowe i konstytucyjne gwarancje wolności osobistej leżące u podstaw tej wykładni, dotyczą każdego, a zatem także nieletnich, co przemawia za objęciem ich ochroną odszkodowawczą w przypadku niesłusznego umieszczenia w schronisku dla nieletnich i przyznaniem im zadośćuczynienia za krzywdę na warunkach i w granicach w każdym razie nie mniej korzystnych niż określone w art. 552 § 4 k.p.k.

Przyjęcie, że właściwą i wystarczającą podstawą do udzielenia ochrony odszkodowawczej nieletniemu niesłusznie umieszczonemu w schronisku dla nieletnich w zakresie kompensaty krzywdy są przepisy Kodeksu cywilnego rodzi powinność interpretowania tych przepisów w zgodzie z gwarancjami konstytucyjnymi i prawnomiędzynarodowymi leżącymi u podstaw wykładni art. 552 § 4 k.p.k. Oznacza to, co stwierdził także Sąd Najwyższy w uzasadnieniu omawianej uchwały, że przy ocenie, czy umieszczenie nieletniego w schronisku dla nieletnich było niesłuszne, a więc czy nastąpiło na podstawie orzeczenia niezgodnego z prawem w świetle art. 417¹ § 2 k.c., należy odejść od dominującego poglądu dotyczącego wykładni przesłanki niezgodności orzeczenia z prawem w rozumieniu tego przepisu i w drodze wyjątku uznać ziszczenie się tej przesłanki we wszystkich tych przypadkach, w których nie było podstaw prawnych do umieszczenia nieletniego w schronisku dla nieletnich nie tylko w chwili zastosowania tego środka, ale także z punktu widzenia ostatecznego wyniku sprawy przeciwko nieletniemu.

Przedstawione przez skarżącego zagadnienie prawne zostało zatem rozstrzygnięte przez Sąd Najwyższy; zamieszczona we wniosku argumentacja nie przekonuje o konieczności ponownego odniesienia się przez Sąd Najwyższy do wskazanej problematyki, tym bardziej że sprowadza się ona w istocie do jedynie

wybiórczej akceptacji stanowiska Sądu Najwyższego, iż podstawę prawną zadośćuczynienia za niesłuszne umieszczenie nieletniego w schronisku dla nieletnich stanowią przepisy Kodeksu cywilnego; w wywodach prawnych pominięte zostały konstytucyjne i prawnomiędzynarodowe argumenty leżące u podstaw przyjętej w tej uchwale wykładni przepisów Kodeksu cywilnego o odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez wydanie niezgodnego z prawem prawomocnego orzeczenia.

W tym stanie rzeczy orzeczono, jak w sentencji.